

מה קורה כשיש הפרעת דיבור?

Evelien Heyselaar^{1,2*}, Sophie Heijselaar^{3,4}

¹ניורוביולוגיה של השפה, מכון מקס פלאנק לפסיכולינגוויסטיקה, ניימן, הולנד

²מדעי התקשורת, אוניברסיטת ראדבוד, ניימן, הולנד

³סיוע להפרעות בתקשורת, פונטיקה ודיבור בע"מ, המילטון, אונטריו, קנדה

⁴הדרכה טיפולית לייעוץ התנהגות Atlas, אונטריו, קנדה

בשלוש השנים הראשונות של החיים המוח עובד קשות במטרה לנסות להבין כיצד לדבר ולהבין את השפה שהוא שומע. אולם עבור 1 מתוך 12 ילדים התהליך הזה אינו פועל כשורה, והם מפתחים לקות דיבור-שפה. משמעות הדבר היא שהילדים האלה עשויים לחוות קשיים בביטוי מילים או בעיות בהרכבת משפטים תקינים. לדוגמה, הם עשויים לומר "לשבת כיסא" במקום "לשבת על כיסא", או לומר "אני וואהב אתך" במקום "אני אוהב אותך". הילדים האלה צריכים ללכת למטפל כדי להתאמן על הגיית המילים באופן תקין או ללמוד כיצד להרכיב משפטים תקינים. ככל הנראה יש לכם לפחות חבר אחד או חברה אחת שיש להם בעיות בדיבור. מה קרה לחבר או לחברה האלה? כיצד נראים החיים שלו או שלה? במאמר זה אנו רוצים לדבר על התהליך של טיפול בדיבור, כשהוא נדרש, וכיצד הוא מסייע.

סוקרים צעירים

JACKS
VALLEY
ELEMENTARY
SCHOOL
גיל: 9-10

מהי לקות דיבור-שפה?

בארצות הברית, ל-1 מתוך 12 ילדים יש סוג של **לקות שפה** [1]. משמעות הדבר היא שאם יש לכם קבוצה של 12 חברים, לאחד מהם יהיו בעיות עם הגייה של מילים או עם הרכבת משפטים. בעיות אלה אינן צריכות להיות קיצוניות עד כדי כך שהם לא יכולים לדבר כלל. אחת הבעיות השכיחות ביותר היא החלפת אותיות או אי אמירת האות האחרונה של מילה. לדוגמה, הם עשויים לומר "אסטרונואו" במקום "אסטרונואוט".

ישנם שני סוגים של לקויות דיבור-שפה: לקויות דיבור ולקויות שפה. דיבור הוא האופן שבו אנו מבטאים צלילים ומילים; שפה היא האופן שבו אנו משתמשים במילים כדי לחלוק רעיונות ולתקשר. אם לילדים יש לקות דיבור משמעות הדבר היא שהם אינם יכולים לבטא אותיות כראוי, או שהם מחליפים את סדר האותיות במילה. ילדים אלה עשויים לומר "רדום" במקום "אדום". אם למישהו יש לקות שפה משמעות הדבר היא שיש לו בעיות בהרכבת משפטים. אנשים אלה עשויים לחוות קשיים בהבנת דברים כמו הטיית רבים. לכן כשיש להם חתולים רבים הם לא יאמרו "יש לי שני חתולים" אלא יאמרו "יש לי שני חתול", וישנחו להוסיף את ה"ים" בסוף המילה "חתול" כדי להפוך אותה לרבים. אם כן, לקות דיבור מתייחסת לצלילים של מילים ושל אותיות, בעוד שלקות שפה מתייחסת למשמעות של המשפטים ולתחביר שלהם. ראו כמה דוגמאות בטבלה 1. אנשים יכולים להיות גם בעלי לקות דיבור וגם בעלי לקות שפה, או בעלי יותר מסוג אחד של לקויות דיבור או שפה.

כעת, היו זהירים כשאתם מנסים להבין אם למישהו שאתם מכירים יש לקות דיבור-שפה. לפעמים מילים נשמעות שונה לא בגלל שלמישהו יש לקות אלא בגלל שלאותו האדם יש מִבְטָא. לדוגמה, אני תמיד מבטאת את המילה Tuesday בתור tch-u-sday בעוד שאחותי מבטאת אותה too-sday. לאף אחת מאיתנו אין לקות דיבור-שפה; פשוט יש לנו מבטאים שונים.

לקויות דיבור-שפה יכולות להתרחש במגוון דרכים שונות. לעיתים המוחות של אנשים מתקשים להבין כיצד לגרום לפה וללשון שלהם לזוז באופן התקין כדי לייצר את הצלילים שהם רוצים ליצור. למשל, הם יודעים שהם צריכים לומר "אדום" אולם לא משנה כמה הם מנסים, זה תמיד יוצא "רדום" במקום זאת. לעיתים זה קורה בגלל שלאנשים יש בעיות בלמידה. בממוצע, עד שאנו בני 3 אנו יכולים ליצור משפטים בסיסיים מאוד כדי לדבר עם הורינו ועם אנשים סביבנו. אולם עבור ילדים מסוימים תהליך זה אורך זמן רב יותר. הילדים האלה עשויים גם לחוות קשיים בלמידת דברים אחרים, כמו למשל קריאה. לפעמים לילדים יש לקות דיבור-שפה כתוצר לוואי של בעיה גדולה יותר. לדוגמה, עשוי להיות להם שיתוק מוחין, מה שאומר שהשרירים בגוף שלהם אינם מתפקדים טוב כפי שהם אמורים לתפקד. צריך להפעיל הרבה שרירים כדי לבטא מילים באופן תקין, כך שאם השרירים אינם פועלים טוב קשה יותר לגרום לפה ליצור את הצלילים הנכונים. או, שילדים עשויים להיות חרשים ולא להיות מסוגלים לשמוע שהם יוצרים את הצלילים הבלתי נכונים, כך שהם אינם יכולים לתקן את עצמם. ישנן הרבה סיבות שונות לכך שלאנשים יכולות להיות לקויות דיבור-שפה.

כיום, איננו יודעים ממש מה קורה במוח שגורם לחלק מהילדים להיות עם לקויות דיבור-שפה. לעיתים רק אזורי השפה במוח אינם עובדים כראוי, אולם פעמים אחרות הרבה אזורים אחרים במוח עשויים להפגין **תפקוד לקוי**, כמו למשל האזור שאחראי על זיכרון של צלילים או האזור

לקות (Disorder)

משהו שאינו כשורה. בלועזית Dis-order פירושו "שאינו כסדרו", כלומר משהו שאינו כפי שהוא אמור להיות.

תפקוד לקוי (Malfunctioning)

המשמעות דומה מאוד למונח לקות. הכוונה היא למשהו שאינו מתפקד, או אינו עובד כפי שצריך.

טבלה 1-

דוגמאות ללקויות דיבור ושפה.

Speech disorder examples	Language disorder examples
Stuttering Apraxia: when your tongue and lips cannot move the way you want them to. So, you would say chicken instead of kitchen. Slurring your words Difficulty finding the right word. For example, saying "car" when you want to say "house." This happens when you have brain damage.	Difficulty understanding when something should be a plural. For example, saying "I have two cat." Saying words in the wrong order. Using the present tense when you should be using the past tense. Leaving words out and not realising it. "I two cats."

טבלה 1-

גמגום

(Stutter)

לקות דיבור שבה אנשים חוזרים בטעות על אותיות במילה. לכן, הם עשויים לאמר "זי-זי-זי-זי-זי-זי-זי-זי-זי-זי-זי" כשהם מנסים לומר "זברה".

שאחראי על הפניית קָשֶׁב. מאחר שאזורים רבים במוח יכולים להיות מעורבים, לעיתים הפרעות דיבור-שפה באות עם בעיות אחרות, כמו לקויות על הספקטרום האוטיסטי. מחקר רב עדיין נערך במטרה להבין מה קורה במוח בלקויות דיבור-שפה, מאחר שמחקר זה יסייע לפתח טיפולים יעילים יותר.

מה קורה אם יש לך לקות דיבור-שפה?

אני חושבת שהדרך הטובה ביותר להסביר מה מתרחש אם יש לכם לקות דיבור-שפה היא לספר לכם סיפור. הסיפור הוא על ילד, נקרא לו דני. לדני יש אחות גדולה שלמדה לדבר כמו שמרבית התינוקות לומדים לדבר. לכן עד לזמן שבו דני היה בן 18 חודשים ההורים שלו נהיו מודאגים מכך שדני אינו מדבר כפי שאחותו דיברה כשהיא הייתה בגילו. ההורים של דני לקחו אותו להערכה, שהיא מבחן קטן שנערך על-ידי פתולוג דיבור ושפה – אדם שמוכשר להבין אם למישהו יש לקות דיבור-שפה, ולגבש תוכנית שתטפל בלקות. מאחר שדני עדיין היה תינוק, הוא הוזמן רק לשחק עם הפתולוג. באמצעות המשחק במשחקים מסוימים, הפתולוג גרם לדני לתאר דברים או לעקוב אחרי הוראות. באופן זה הפתולוג היה יכול לראות אם לדני יש קשיים, ומהם הקשיים. אם דני היה מעט מבוגר יותר, הפתולוג ככל הנראה היה נותן לו מבחן מובנה יותר שבו היו מוצגות לדני תמונות, והוא היה מתבקש לומר מה הוא רואה בתמונות.

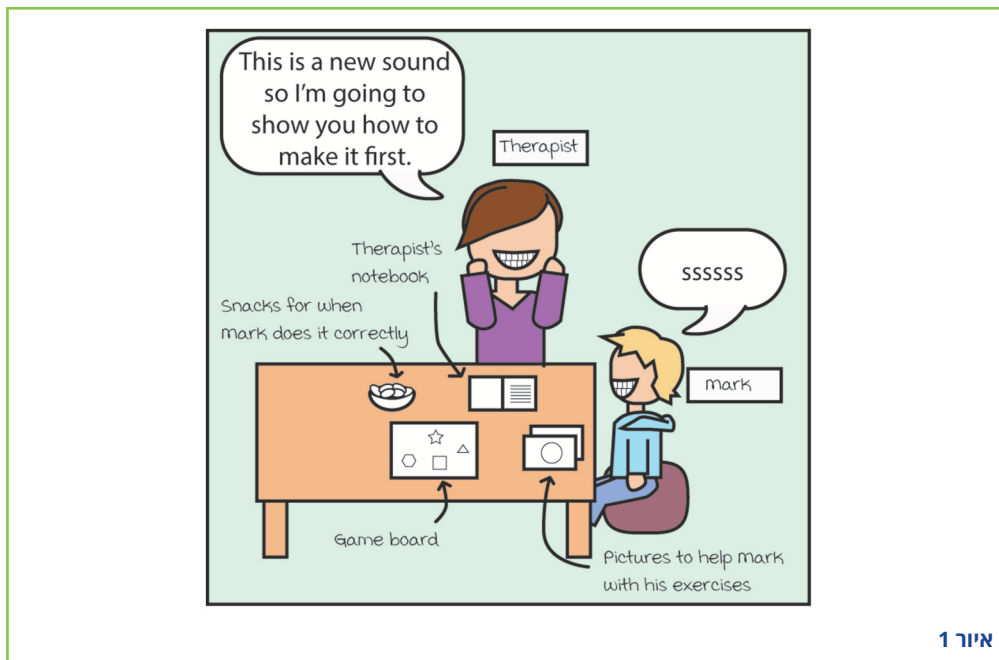
פתולוג דיבור-שפה יצר רשימה של כל הדברים שדני התקשה איתם, כשהחשובים ביותר במעלה הרשימה. באופן הזה כשדני יילך לטיפול דיבור-שפה המטפלת תעבוד ראשית על הדברים החשובים ביותר, ולאט-לאט תעבור על כל הרשימה. לפעמים הדברים בתחתית הרשימה מתקנים את עצמם, פשוט באמצעות ביצוע הטיפול! ילדים כמו דני לעיתים קרובות הולכים לטיפול פעם בשבוע. בשאר הזמן הם הולכים לבית הספר, הולכים לחוגים ומבלים עם חברים. סביר מאוד שאתם מכירים ילד כמו דני.

פתולוג דיבור-שפה (Speech-language pathologist)

פתולוג הוא מומחה שמסוגל לזהות איזו מחלה יש למטופל, ממש כמו רופא. פתולוג דיבור-שפה הוא מישהו שיכול לזהות מה משובש בדיבור ו/או בשפה של אדם.

איור 1

דני והמטפלת שלו. זו דוגמה לפעילות מובנית, או נשלטת. המטפלת ודני מתאמנים יחד על הצליל "s". על השולחן של המטפלת ישנה מחברת כך שהיא יכולה לרשום כמה דני מצליח. המטפלת עשויה גם להראות לדני את התמונות שהוא צריך לתאר, לדוגמה משהו עם צלילים של "s" כמו "sound" או "circle".

מה קורה במהלך טיפול?

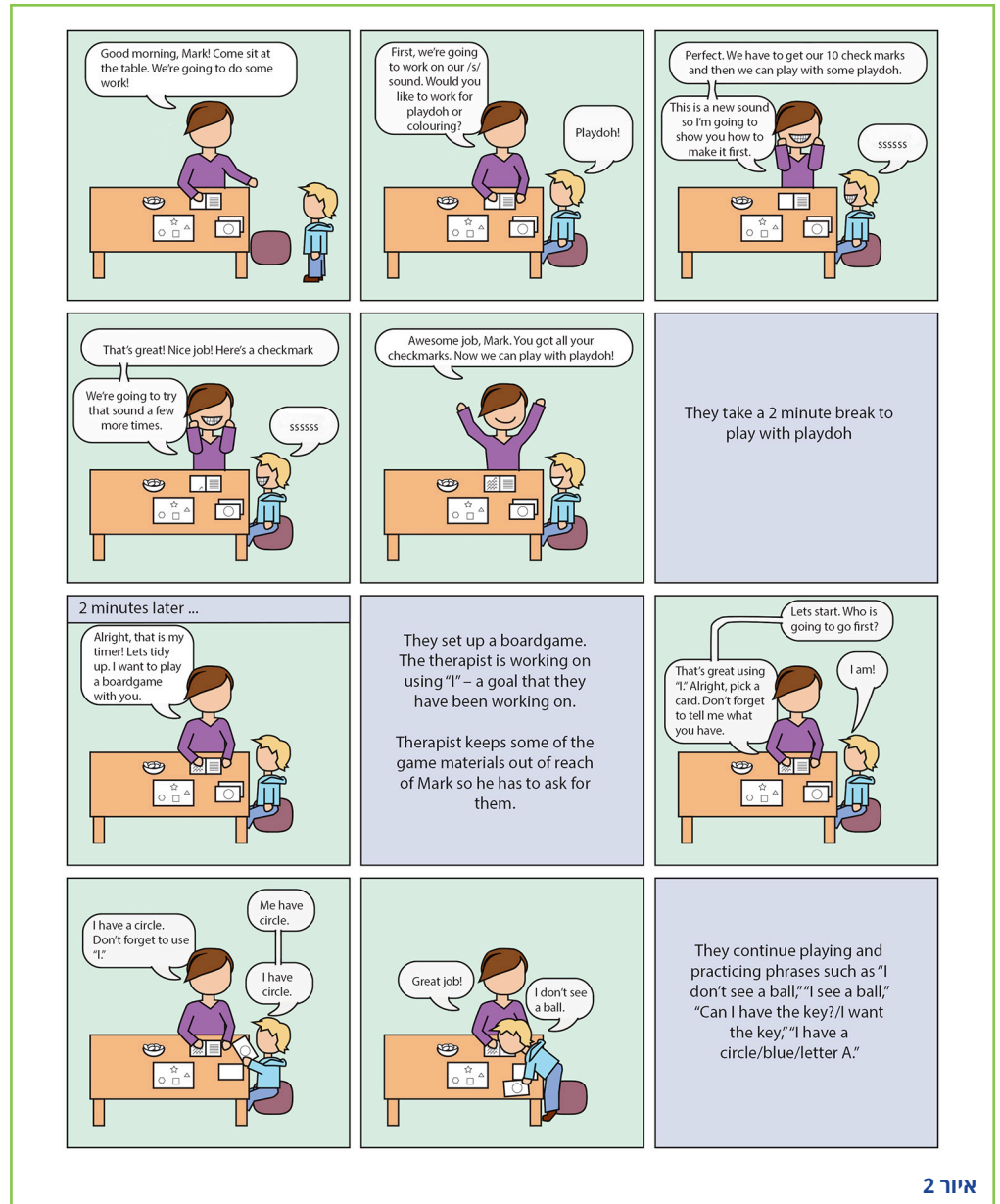
אחד הדברים שדני עושה הוא לשחק משחקים. המשחק האהוב עליו נקרא Cariboo, משחק שבו הוא צריך לתאר את הקלפים, ולפתוח דלתות על גבי לוח המשחק שמתאימות לדברים המופיעים על הקלפים. באופן הזה דני צריך לדבר חזק והמטפלת יכולה לתקן אותו אם הוא אומר משהו באופן שגוי. המשחק מכיל רק תמונות, כך שאין זה משנה אם דני עדיין לא יכול לקרוא. Cariboo יכול גם לסייע למטפלת לראות אם לדני יש קשיים בהבנת מה שמתואר בקלף. לדוגמה, אם יש לו קלף אדום אולם דני פותח דלת ירוקה שמצוירים עליה תפוחים, עשויים להיות לו קשיים בהתאמה בין דברים. לפעמים דני משחק עם צעצועים אחרים עם המטפלת שלו. לדוגמה, הם עשויים לערוך מרוץ מכוניות ולומר דברים כמו "התנגשות" כשהמכוניות פוגעות אחת בשנייה, או לפוצץ בועות ולומר "פיצוץ" כשהן מתפוצצות. חשוב שהדברים האלה יהיו כיפיים לדני, כדי שהוא לא ירגיש שהוא בטיפוּל - הוא פשוט נהנה. לכל הילדים שמקבלים טיפול דיבור-שפה, הנאה עם המטפלים שלהם היא חשובה מאוד. בדרך כלל הילדים האלה ביישנים ואינם רוצים לדבר מאחר שהם יודעים שאינם עושים זאת נכון. באמצעות כך שהיא גורמת לדני להרגיש בנוח, המטפלת נהיית חברה שלו, ובסופו של דבר דני מוכן לתקשר איתה יותר.

במהלך הטיפול ישנן פעילויות מְבֻנֶות ובלתי מְבֻנֶות. הפעילויות שהן מובנות יותר (נשלטות יותר) כוללות זמנים שבהם המטפלת של דני יושבת בשולחן ועובדת יחד איתו על צליל מסוים (איור 1). הפעילויות הפחות מובנות (פחות נשלטות) נראות יותר כאילו הם פשוט משחקים יחד (ראו איור 2). הטיפול יכול להתרחש בביתו של הילד, אולם הוא יכול גם להתרחש במרכז טיפול.

מי המטפלת שדני הולך אליה? מטפלי דיבור-שפה הם אנשים שלמדו הרבה על שפה ועל האופנים שבהם היא יכולה להשתבש. כדי להיות מטפל דיבור-שפה ראשית עליכם ללכת לאוניברסיטה כדי ללמוד על שפה ועל המוח, ואז ללכת לבית ספר לתארים מתקדמים ללמוד על מה שקורה כשדיבור ושפה משתבשים, וכיצד אפשר לסייע למישהו עם קשיים כאלה.

איור 2

דוגמה למפגש טיפולי.
כאן ישנה דוגמה למפגש
טיפולי טיפוס, כך שאתם
יכולים לראות את סוגי
הפעילויות שילדים עושים עם
המטפלים שלהם.

איור 2

מסקנות

אתם עשויים להכיר מישהו בכיתתכם שיש לו לקות דיבור-שפה. שלא כמו מרבית הבעיות בגוף, בדרך כלל לא כל כך חשוב כיצד קשיי הדיבור-שפה התחילו. לקויות דיבור-שפה יכולות להתרחש בשל מגוון סיבות שונות, חלק מהן מפורטות במאמר זה. אולם הטיפול הוא בדרך כלל אותו הדבר עבור כולם: תרגול, תרגול, תרגול. טיפול מְעֶרֶב משחקים או פעילויות שמזכירות יותר שיעורים בכיתה, כמו נתינת שמות לתמונות. אורך הזמן הממוצע שהילד הולך לטיפול הוא בדרך כלל שנה, אולם הוא יכול להיות ארוך או קצר יותר, כתלות במהירות שבה הילד לומד.

האם אתם חושבים שעשויה להיות לכם לקות דיבור-שפה? אם ההורים שלכם היו מודאגים הם ככל הנראה כבר היו לוקחים אתכם להערכה. אם אתם מרגישים קושי קטן בהגייה כמו **lisp**,

lisp

לקות דיבור שבה אנשים מבטאים "s" בתור "th" כך שבמקום לומר "stick" הם יאמרו "thick". זה נכון גם אם הם מנסים לבטא "z". לכן הם יאמרו "thebra" במקום "zebra".

אל תדאגו. מרבית קשיי הדיבור הקטנים האלה מתקנים את עצמם ללא טיפול, לפני שתהיו לבני נוער.

מקורות

1. Black, L. I., Vahratian, A., and Hoffman, H. J. 2015. *Communication Disorders and Use of Intervention Services Among Children Aged 3–17 years: United States, 2012*. NCHS data brief, no 205. Hyattsville, MD: National Center for Health Statistics.

פורסם אונליין: 29 באוקטובר 2020

נערך על ידי: Gideon Paul Caplovitz, University of Nevada, Reno, United States

ציטוט: Heyselaar E and Heijselaar S (2020) מה קורה כשיש הפרעת דיבור? Front. Young Minds. doi: 10.3389/frym.2019.00013-he

תורגם והותאם: Heyselaar E and Heijselaar S (2019) What happens when you have a speech disorder? Front. Young Minds 7:13. doi: 10.3389/frym.2019.00013

הצהרת ניגוד אינטרסים: המחברים מצהירים כי המחקר נערך בהעדר כל קשר מסחרי או פיננסי שיכול להתפרש כניגוד אינטרסים פוטנציאלי.

COPYRIGHT © 2019 © Heyselaar and Heijselaar 2020. זהו מאמר בגישה פתוחה שמופץ תחת תנאי רישיון Creative Commons Attribution License (CC BY). השימוש, ההפצה או ההעתקה מותרים לשימוש בפורומים אחרים ובלבד שיינתן קרדיט למחברים (ים) המקוריים ולבעל זכויות היוצרים, ושהפרסום המקורי בעיתון זה מצוטט בהתאם למקובל באקדמיה. השימוש, ההפצה או ההעתקה אינם מותרים אם הם אינם עומדים בתנאים אלה.

סוקרים צעירים

JACKS VALLEY ELEMENTARY SCHOOL, גיל: 9-10

בית ספר Jacks Valley הוא חלק מ-12 בתי ספר שמרכיבים את בית הספר המחוזי של מחוז דאגלס אשר משרת את קהילותיהם של עמק Carson ואזור אגם Tahoe היפהיים. כיתתן של גברת טוֹרס וגברת יוקס מורכבת מ-27 תלמידי כיתה ד וחוקרים מדעיים פוטנציאליים.

הכותבות

EVELIEN HEYSELAAR

אני מתעניינת באופן שבו אנשים מתקשרים. בדוקטורט שלי בחנתי את האופן שבו אנשים יכולים לשנות את הדיבור שלהם כתלות במי שהם מדברים איתו. חקרתי גם אנשים מבוגרים יותר ואנשים עם בעיות בזיכרון כדי לראות אם הגורמים האלה משפיעים על האופן שבו הם מתקשרים. אני גם חוקרת כיצד אנשים מתקשרים עם מחשבים באמצעות שיטות כמו מציאות מדומה. *e.heijselaar@maw.ru.nl

SOPHIE HEIJSelaar

בשלוש השנים האחרונות אני סייעת להפרעות בתקשורת בקנדה. בנוסף לעבודה עם ילדים בעלי לקויות דיבור עשיתי עבודה רבה עם ילדים שנמצאים על הספקטרום האוטיסטי. יש לי תואר ראשון (בהצטיינות) במדעי הקוגניציה של השפה מאוניברסיטת McMaster, ותעודת בוגרת קולג' Ontario' להיות סייעת בהפרעות בתקשורת מקולג' Georgian'.

Hebrew version
provided by

[מוזיאון המדע ע"ש בלומפילד ירושלים \(ער.\)](#)
[متحف العلوم على اسم بلومفيلد القدس](#)
 Bloomfield Science Museum Jerusalem

